

Дурбалова Л.В.

бакалаврант,

Науковий керівник: Радзівіл К.П.

кандидат психологічних наук, викладач,

*Уманський державний педагогічний університет
імені Павла Тичини*

ОСОБЛИВОСТІ ВЕРБАЛЬНОЇ ТА НЕВЕРБАЛЬНОЇ КОМУНІКАЦІЇ ЕКСТРАВЕРТНОГО ТА ІНТРОВЕРТНОГО ТИПІВ ОСОБИСТОСТІ

Спілкування – це обов’язкова умова існування індивіда, людина формується у спілкуванні як соціальна істота у взаємодії з різноманітними спільнотами, тому воно є важливим аспектом існування суспільства. Взаємодія, що відбувається у процесі спілкування є інтелектуальною та емоційно-чуттєвою, цей процес супроводжується досягненням єдності та злагодженості дій індивідів, що є передумовою формування спільних поглядів та настроїв, порозуміння, єднання та взаємної підтримки. Вказані якості необхідні у спільній діяльності та становлять культурно-комунікативну основу суспільного життя соціуму [7].

Комунікативна сторона спілкування полягає в обміні інформацією між учасниками розмови. Комунікація у вузькому розумінні – обмін різними пропозиціями, ідеями, інтересами, настроями. У широкому ж сенсі вона розглядається як інформація, пов’язана з конкретною поведінкою співрозмовників. Комунікація у вузькому значенні слова, означає, що в часі сумісної діяльності люди обмінюються власними поглядами, міркуваннями, інтересами, настроями, почуттями, установками та ін. Усе це є інформацією, тому хід комунікації можливо розглядати як процес обміну інформацією. Загалом, спілкування людей передбачає не лише передавання інформації, а й її формування, уточнення й розвиток [8].

Існує два види міжособистісної комунікації невербальна й вербальна, остання є найдавнішою, однак вербальна є універсальним засобом спілкування людей. Науковці, що досліджували вербальний її різновид, дійшли висновку, що при вивченні комунікативного процесу, він є ефективнішим за умови, якщо мовленнєву поведінку індивіда досліджувати разом з невербальними засобами її прояву.

О. М. Габелко, вважає, що невербальні компоненти є найважливішими складовими комунікації, оскільки саме вони

виступають важливими носіями семантики повідомлень. Окрім семантичних одиниць (слів), які є основними носіями для передачі інформації, ми застосовуємо і невербальні засоби для передачі ідей. Зазвичай невербальна трансляція ідей здійснюється разом з вербальною, та може посилювати, або змінювати зміст слів. О. М. Габелко стверджує, що «обмін поглядами, вираз обличчя, посмішки і вираження несхвалення, підняті в здивуванні брови, живий чи зупинений погляд, погляд схвалення чи несхвалення – усе це приклади невербальної комунікації. Використання пальця, щоб вказати на предмет, прикривання рота рукою, дотик, млява поза, також відносяться до невербальних способів передачі значення (змісту)» [1].

Вербальні й невербальні форми комунікації поділяються на певні функції: через мовленнєвий канал передається суто інформація, а по невербальному – ставлення до партнера по комунікації. Науковці роблять висновок, що невербальні засоби комунікації потрібні для того, щоб:

а) сприяти психологічному контакту між комунікаторами та регуляції протікання комунікативного процесу;

б) збагачувати контекст, який передається за допомогою мови, спрямовувати розуміння мовленнєвого тексту; демонструвати емоції й відображати розуміння ситуації.

Такі чинники, як індивідуально-психологічний тип особистості, за І. В. Ковалинською, мають стійкі кореляції з мовленнєвими параметрами. Дослідниця вважає, що гучність і швидкість мовлення у екстравертів зазвичай вище, ніж у інтровертів. Окрім того, вони відрізняються один від одного і манерою говоріння [3].

У психодинамічному підході З. Фрейда існує прихильність до екстраверсії, а інтроверсія трактується як така, що зумовлюється психопатологічною схильністю індивіда. Таким чином, психологи Сполучених Штатів пояснювали екстраверсію як просоціальну поведінку, вважаючи її носієм комунікабельності, поруч з тим інтроверсія «розглядається як тенденція до уникнення соціальних контактів» [5]. Екстраверти характеризуються потребою у комунікації, що є їхньою стійкою рисою, хоча цей факт, не визначає їх мовлення як таке, що відповідає високій комунікативній компетентності, і може бути розцінене партнером як «безглузде» [4].

Відмінність вибору засобів комунікації екстравертів й інтровертів простежується як у вербальній, так і невербальній комунікації. Екстраверти спрямовують свою діяльність на зовні, тому, вочевидь, що засоби невербальної комунікації (жести, міміка) частіше будуть супроводжувати комунікацію екстравертів, на відміну від інтровертів. Вияв індивідуального типу комунікації спостерігається у фонетичних засобах комунікації (темп мовлення, висота голосу, особливості

інтонування слів та ін.), лексиці (велика кількість емоційно-забарвлених слів у висловлюваннях екстравертів), синтаксисі (більша кількість окличних, вигуківих конструкції та ін.). О. В. Закорко встановив, що у екстравертів та інтровертів по різному проявляються емоційно-оцінні судження щодо однакових вербальних стимулів, що було виявлено у процесі проведення асоціативного експерименту. Закономірно виявлено, що відповіді екстравертів мали більше позитивно забарвлених реакцій, на противагу у інтровертів, у більшій мірі фіксувалися негативні реакції на слова-стимули, що демонструє їхню схильність до висловлення негативних суджень та проявляти байдужість у висловах [2].

Ми підкреслюємо, що кожний індивід, що знаходиться у стані психічного здоров'я має потребу у комунікації, однак, індивіди, які схильні в більшій мірі до того чи іншого психотипу по різному задовольняють її. Екстраверти спрямовують мовленнєву діяльність на зовні, таким чином встановлюють прямий зв'язок із партнером. Інтроверти мають схильність до внутрішньої рефлексії та концентруються на власному суб'єктивному «Я», що вказує на розвиненість внутрішнього мовлення [4].

У просторовому розміщенні співрозмовників, зазначає М. Непп, інтровертам властива тенденція стояти поодаль на відміну від екстравертів. Дані його дослідження вказують, що психотип впливає і на вподобання при виборі місць. Екстраверти прагнуть сидіти через стіл і не любляють сидати збоку. Окрім того, екстраверти мають схильність розташування поблизу іншої людини. Інтроверти, зазвичай, вибирають позицію, яка б забезпечувала їм більшу візуальну і фізичну дистанцію до партнера. Мова справжніх екстравертованих особистостей (а не тих, кого так сприймають) в порівнянні з мовленням інтровертованих більш плинна (вони роблять короткі павзи між репліками партнерів, коротші павзи у межах конкретної комунікації, менше запинок); вище швидкість, тон і гучність мовлення екстравертів; їхнє мовлення має більше динамічних контрастів, різноманітна висота голосу. Крім того, екстраверти мають схильність більше говорити, тому використовують більшу кількість слів, їхня мова більш тривала [6].

Теоретичний огляд першоджерел за вказаною темою дозволяє зробити висновок, що у сучасному науковому доробку існує достатня кількість досліджень, які вказують про відмінності у вербальній та невербальній комунікації особистостей за індивідуально-типологічною ознакою. Подальші наукові пошуки будуть спрямовані на емпіричне дослідження вказаних особливостей комунікації за їхніми кількісними та якісними показниками.

Список використаних джерел:

1. Габелко О.М. Невербальні засоби комунікації. *Наукові записки [Національного університету «Острозька академія»]. Сер. : Філологічна.* 2013. Вип. 33. С. 37–39.
2. Закорко С.В. Емоційно-оціночний компонент значення слів (за матеріалами асоціативного експерименту з екстравертами та інтровертами). *Вісник Челябінського державного університету.* № 5(143). Вип. 29. С. 25–27.
3. Ковалинська І.В. Невербальна комунікація. Київ : Вид-во «Освіта України», 2014. 289 с.
4. Космеда Т.А., Карпенко Н.А. Індекс комунікативної компетенції та психотип як параметри диференціації мовної особистості. *Лінгвістичні дослідження.* 2011. Вип. 31. С. 196–205.
5. Корсіні Р. Психологічна енциклопедія. Раймонд Корсіні, Алан Ауербач. СПб. : Пітер, 2006. 1096 с. з іл.
6. Непп М. Невербальне спілкування : [підручник]. Марк Непп, Джудіт Холл. СПб. : прайм-ЕВРОЗНАК, 2004. 440 с.
7. Орбан-Лембрик Л.Е. Соціальна психологія : Підручник : У 2 кн. Кн. 1: Соціальна психологія особистості і спілкування. Київ : Либідь, 2004. 576 с.
8. Савенкова Л.О. Психологія спілкування : навч. посіб. [Л.О. Савенкова, В.В. Стадова, Л.Л. Борисенко та ін.]; за заг. ред. Л.О. Савенкової. Київ : КНЕУ, 2015. 309, [3] с.

Лігіна Ю.А., Остапенко В.В.

студентки,

Криворізький державний педагогічний університет

САМООЦІНКА ОСОБИСТОСТІ ТА ЇЇ ЗВ'ЯЗОК З КОМУНІКАТИВНИМИ ТА ОРГАНІЗАТОРСЬКИМИ ЗДІБНОСТЯМИ

Особистість є сукупністю характеристик і прагнень, які зумовлюють ті загальні та індивідуальні особливості поведінкових проявів, які мають вплив на актуальну ситуацію функціонування людини. Пізнаючи риси іншої людини, особистість одержує необхідні відомості для вироблення власної оцінки. У порівнянні своїх якостей із відповідними якостями інших людей у особистості формується самооцінка. Найпростіший вид самооцінки – оцінка своєї здатності щось зробити, з чим впоратися. «Я вмю стрибати через калюжі» у дитини або «Я засвоїв швидко читання» у дорослого – це все самооцінка людиною своїх здібностей.